

Nr 10, 2014. Uppväxtmiljö och självmordsrisk som ung vuxen

Regionala Nätverket Stockholm/Gotland

ingsgruppen: Danuta Wasserman, Nationell prevention av suicid och prevention av psykisk ohälsa (NASP),
Gergö Hadlaczky (NASP)
Gunilla Wahlén (SPES)
Per Anders Rydelius (MIND)

ktion: Danuta Wasserman (NASP)
Birgit Frisé-Andersson (NASP)
Rigmor Stain, redaktör, kontaktperson mellan nätverken och NASP

Hej alla nätverksmedlemmar!

Sammanfattning

Stanley Zammit från universitetet i Cardiff, England har tillsammans kollegor studerat om särskilda egenskaper i uppväxtmiljön i skola, kommun och landsting har samband med självmord i vuxen ålder. Materialet hämtades från nationella svenska register och inkluderade 204 323 individer födda under åren 1972 till 1977, som bodde och gick i skola i Sverige när de var 16 år. Data rörande död genom självmord hämtades från Dödsorsaksregistret och följdes upp t o m 31 december 2003. Den starkaste individuella riskfaktorn för självmord var psykosjukdom med Odds Ratio (OR) på 22,8 (95 % CI 16,4-31,2). Övriga individuella riskfaktorer var manligt kön, att ha låga skolbetyg, att ha en historia med självmord i familjen och att ha utlandsfödda föräldrar. Man fann att samband mellan självmord och variablerna för egenskaper i uppväxtmiljön i de flesta fall förklarades av individuella riskfaktorer för självmord, utom när det gällde könsfördelningen av elever i skolan. Ju färre pojkar i skolan desto högre självmordsrisk. Man fann också ett signifikant samspel mellan individuella riskfaktorer och miljörelaterade variabler och självmordsrisk. Självmordsrisken var hög för utlandsfödda ungdomar om det fanns få utlandsfödda ungdomar i skolan. Att ha utlandsfödda föräldrar ökade risken för självmord för de individer som växt upp i ett område där de var i minoritet, medan det skyddade mot självmord i områden som hade en större andel av ungdomar med utlandsfödda föräldrar. Författarna drar slutsatsen att

känslan av att vara i minoritet och olik alla andra i närmiljön under uppväxten starkt bidrar till en ökad självmordsrisk som ung vuxen.

I slutet av Nyhetsbrevet finns information om kommande aktiviteter under 2014.

Tidigare Nyhetsbrev finns utlagda på NASPs hemsida www.ki.se/nasp Gå in under fliken *Statistik* och se vidare under *Vetenskapligt bibliotek*

Red. Rigmor Stain har ändrat sin e-postadress till rigmor.stain@comhem.se

Bakgrund

Manligt kön, psykisk sjukdom, tidigare självmordsförsök, arbetslöshet, skilsmässa, alkohol och drogmissbruk samt att leva ensam är kända individuella riskfaktorer för självmord. Även egenskaper i den externa miljön kan vara riskfaktorer för självmord som exempelvis en omgivning med sociala missförhållanden, låg socio-ekonomisk status, låg utbildningsnivå samt social fragmentering med utanförskap och marginalisering. Samspelseffekter mellan externa och individuella riskfaktorer finns också beskrivna. Inflytandet av egenskaper i den externa miljön på risken för självmord har i majoriteten av studier undersökts för den miljö där den avlidne levde och verkade vid tidpunkten för självmordet.

Egenskaper i uppväxtmiljön och självmordsrisk som ung vuxen

Stanley Zammit från universitetet i Cardiff, England har tillsammans med kollegor från universitet i Bristol och Institutionen för folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet, Stockholm studerat om särskilda egenskaper i barndomsmiljön har samband med självmord i vuxen ålder. Studiens mål var i) att studera den samlade effekten av individuella egenskaper och faktorer i skolmiljö, kommun och landsting under barndomen och självmord som vuxen, ii) att undersöka om egenskaper på områdesnivå har samband med ökad självmordrisk oberoende av individuella riskfaktorer och iii) undersöka om individuella riskfaktorer varierar i relation till uppväxtmiljön.

Studiematerialet var alla personer födda i Sverige under åren 1972-1977 och som bodde och gick i skola i Sverige vid fyllda 16 år. Data från olika nationella register samkördes och uppgifter om död genom självmord hämtades från

Dödsorsaksregistret t o m 31 december 2003. Totalt inkluderades 204 323 personer i studien och under studieperioden skedde 314 självmord, varav 224 säkra och 89 osäkra. Data analyserades med analysmetoden Multilevel Modelling och grupperades därför hierarkiskt. Lägsta nivå var antalet inkluderade ungdomar (n= 204 323), nästa nivå var skolgrupper med ungdomar fyllda 16 år (16-årskullar) (n= 2106), nästa nivå var skolor (n=1264), kommuner (n=286) och den högsta nivån var landsting (n=24).

Valda variabler för suicidrisk på individnivå var kön, historia om självmord i familjen, att vara utlandsfödd, att ha ingen, 1 eller 2 utlandsfödda föräldrar, att ha flyttat från en kommun till en annan mellan åldrarna 8 och 16 år, föräldrarnas socioekonomiska status vid 8 års ålder, föräldrars socialhjälp vid 13 års ålder, familjeinkomst/socialbidrag vid 16 års ålder, ensamstående förälder vid 8 års ålder, föräldrars utbildning, skolbetyg vid 16 år ålder samt diagnostiserad psykossjukdom vid studiens avslutning.

De valda variablerna för skolmiljö inkluderade mått på andelen barn med minst en utlandsfödd förälder, andelen barn som invandrat till Sverige och flyttat mellan olika kommuner mellan åldrarna 8-16 år (genomsnitt på social fragmentisering), andelen barn med arbetslösa föräldrar, andelen barn med lägsta skolbetyg och andel pojkar av totalantalet elever i skolan.

Variabler på kommunnivå inkluderade mått på bostadsortens urbanitet under uppväxten d v s storstad, mellanstor stad, småstad eller landsbygd, proportion arbetslösa respektive proportion hushåll med socialbidrag, mått på social fragmentering (proportion hushåll som flyttat ut respektive in i kommunen) samt proportion gifta respektive enpersonshushåll).

Man studerade även samspel mellan individuella riskfaktorer och övriga nivåer i den hierarkiska modellen. Exempelvis hur samspelet mellan att vara utlandsfödd (individuell riskfaktor) och antalet utlandsfödda elever i skolan (skolnivå) påverkade självmordsrisken.

Resultat

Forskarna fann att det var förenat med ökad självmordsrisk att vara av manligt kön, att ha låga skolbetyg, att ha en familjehistoria med självmord, att ha utlandsfödda föräldrar och ha föräldrar i den lägsta inkomstklassen. Att ha en psykossjukdom var den starkaste riskfaktorn även efter kontroll för andra individuella variabler (Odds Ratio, OR 22,8, 95 % CI 16,4-31,2).

När man kontrollerat för effekten av individuella variabler fanns det inga samband mellan de valda variablerna för skolmiljön och risken för självmord,

utom när det gällde antalet pojkar i skolan. Ju fler pojkar i skolan desto lägre självmordsrisk. I skolor där mindre än hälften av antalet 16-åringar var pojkar var självmordsrisken dubbelt så hög som i skolor där antalet pojkar var i majoritet.

Forskarna fann inga stöd för att de valda variablerna för den kommunala miljön under barndomen d v s folktäthet, markörer för social misär och socialfragmentisering hade något samband med självmord som ung vuxen.

När det gällde samspeleffekter fann man att självmordsrisken var hög för utlandsfödda ungdomar om det fanns få utlandsfödda ungdomar i skolans 16-årskull. Risken minskade om 16-årskullen hade en stor andel utlandsfödda ungdomar. Att ha utlandsfödda föräldrar ökade självmordsrisken för ungdomar som växt upp i en miljö där utlandsfödda personer var i minoritet, men skyddade mot självmord om ett stort antal ungdomar i uppväxtmiljön hade utlandsfödda föräldrar.

Det fanns även en tendens till samband mellan att vara sämre socialt lottad och skolans genomsnitt av socialt sämre lottade individer och självmord som ung vuxen. För ungdomar som var sämre socialt lottade, minskade självmordsrisken om skolans genomsnitt av sämre socialt lottade individer ökade.

Slutsatser

Resultaten visar att självmordsrisken är ökad för individer befinner sig i etnisk eller socioekonomisk minoritet under sin uppväxt. Men den risken kanske inte är begränsad till att gälla etnicitet eller socioekonomisk status. Författarna föreslår, att förhållanden som pekar ut individen som annorlunda än sin närmaste omgivning under uppväxten kan öka risken för självmord som ung vuxen.

Föreningen Psykisk Hälsa har bytt namn till Mind och föreningens **webb-
stödsida för unga vuxna med psykisk ohälsa och självmordstankar har
adressen www.mind.se**

Man kan prata anonymt på chatten vardagar mellan 19-22 och det gäller såväl för den som mår dåligt som för oroliga anhöriga och vänner.

Man kan även maila frågor och få information om självmord och psykisk hälsa. Gå till hemsidan www.sjalvmordsupplysningen.se och läs mera.

Föreningen söker personer som kan fungera som handledare och stötta och vara bollplank till de volontärer som nu chattar med de hjälpsökande på

webbstödsidan på kvällstid. Man söker personer med utbildning inom vård och omsorg och med kunskap om självmord, gärna personer som gått någon av NASPs/KIs utbildningar.

Intresserade ombeds vända sig till Marie-Louise Söderberg
070-484 0334 eller 08-34 70 65
Eller maila till marie-louise.soderberg@mind.se

Suicide Zero

är en svensk organisation som arbetar för att rädda liv och minska antalet självmord. Gå in på organisationens hemsida och läs om deras målsättningar och arbete.

www.suicidezero.se

Du kan även få information direkt ifrån ordförande Ludmilla Rosengren
ludmilla@suicidezero.se

Suicidpreventiva dagen 2014

Den 10 september uppmärksammar NASP Suicidpreventiva dagen. I år kommer vi att fokusera på självmordsförebyggande arbete för unga och bjuder in talare från självmordspreventiva organisationer, forskare och personer med egna erfarenheter av psykisk ohälsa för att tillsammans diskutera vad vi kan göra för att motverka självmord bland unga.

Föreläsningarna kommer att röra den senaste självmordspreventiva forskningen, konsekvenserna av att leva i e heteronormativt samhälle under ungdomsutvecklingen som hbtq-ungdom, mobbning på nätet, självmordskommunikation på nätet och självmordsprevention på nätet.

Tid: 10.00- 16.00

Plats: ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm

Att delta vid föreläsningarna är gratis.

Mer information om suicidpreventiva dagen kommer att uppdateras löpande på NASPs hemsida www.ki.se/nasp

Konferenser, kurser och utbildningar

Kärleken är bästa kicken: en kurs i förebyggande hälsovård ges den 15-16 maj 2014 i NASPs lokaler på Granits väg 4 i Stockholm.

Kursen tar bland annat upp hur stress, mobbing och identitet påverkar ungdomars psykiska hälsa; igenkänningstecken på depression hos ungdomar samt självmordstankar och självmordshandlingar hos ungdomar. Förebyggande åtgärder diskuteras samt olika handlingsplaner för vad skolan och/eller andra personalgrupper kan göra efter ett självmordsförsök.

Målgrupper

Personal inom grundskolans högstadium, gymnasieskolan, på ungdomsmottagningar och regionala ungdomscentra, samtliga som bedriver organiserad verksamhet för ungdomar.

Anmälan

Anmälan måste ske skriftligt per brev, e-post nasp@ki.se eller via post till NASP, 171 77 Stockholm. Speciell anmälningsblankett behövs inte. För närmare information går det bra att kontakta Britta Alin Åkerman, britta.alin-akerman@ki.se eller mobil 0703/63 54 41

Se även bifogad information!

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ger utbildningen **MHFA-Ä - Första hjälpen till psykisk hälsa för ÄLDRE.**

Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA-Ä) har tagits fram i Sverige men bygger på det australiensiskaprogrammet The Mental Health First Aid Training and Research program (MHFA). Delar av vuxenmaterialet har använts men många avsnitt är nyskrivna för att vidga kunskapen om psykisk ohälsa bland äldre personer från 65 år och framåt. Kursen är en 12-timmarskurs som behandlar åldrande och olika kristillstånd som är vanliga hos äldre men också olika psykiatriska sjukdomar och hur man kan upptäcka dessa. I kursen behandlas även demenssjukdomar, Parkinsons sjukdom, konfusion/delirium, samt matproblem och undernäring.

Fokus i programmet är också handlingsplanen och bemötandet av en äldre person med tydliga problem.

Kontakt

Besök http://www.skl.se/vi_arbetar_med/socialomsorgochstod/aldre/aven-aldre-

[har-ont-i-sjalen](#) och kontakta projektledare Susanne Rolfner Suvanto på telefon 08-452 77 08 eller mail susanne.rolfnersuvanto@skl.se för mer information om utbildningen.

Aktuell litteratur

Ringskog Vagnhammar S & Wasserman D. *Första hjälpen vid självmordsrisk*. Utgiven av Studentlitteratur, uppl 1:2, 2011
ISBN 978-91-44-06068-2

Wasserman D. *Depression (The Facts)* 2nd Edition, omarbetad för allmänheten. Boken har vunnit 2012 "Book Award" priset från British Medical Association Book of Science Awards 2012, for the Public Understanding of Science. Priset delas ut till den bok som panelen anser bäst stödja främjandet av allmänhetens förståelse för vetenskap.
Utgiven av Oxford University Press November 2011.
ISBN 9780199602933

Susanne Bejerot, docent i psykiatri och överläkare vid Norra Stockholms psykiatri har skrivit Förordet till Lars Wiklunds bok **Lisa – ett liv (bifogat)**, som handlar om hans dotters barndom, ungdom och vuxenliv som tragiskt ändades med ett självmord. Även författarens egen presentation av boken har bifogats.

Reading room 1 är tillgängligt för er alla

Varje månad läser Jerzy Wasserman, Vladimir Carli, Gergö Hadlaczky, Guo-Xin Jiang, Marcus Sokolowski, Rigmor Stain, David Titelman och Danuta Wasserman alla självmordsrelaterade artiklar, som publicerats i peer-granskade tidsskrifter. Det rör sig om c.a 300 artiklar/månad. De viktigaste och mest intressanta läggs ut i "läsrummet". Jag har bifogat en länk till läsrummet som du kan spara bland dina bokmärken och sedan kan du besöka läsrummet när du har lust.

<http://www.mendeley.com/groups/1410773/nasp-recently-published-important-papers/papers>

Att registrera sig på Mendeley och installera detta fantastiska litteratur-dataprogram är helt gratis och du kommer direkt till sidan "Recently published important papers-NASP". De flesta artiklarna har URL och länkar direkt till

PubMed, så att du kan hämta hem hela artikeln. Om du stöter på några problem så hjälper Gergö Hadlaczky och Lizzy Mårtensson på NASP dig gärna.

Har Du information som Du vill vidarebefordra inom nätverket Stockholm-Gotland eller till de övriga nätverken i suicidprevention **mejla direkt till redaktören. Observera att jag ändrat postadress till rigmor.stain@comhem.se**

Redaktör

Rigmor Stain, dr med sci, docent, NASP